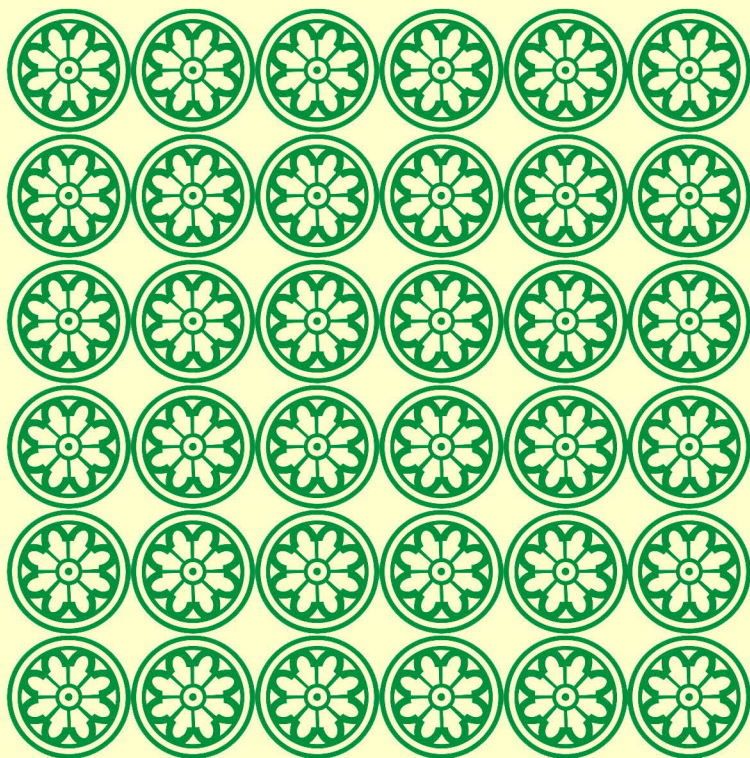

Dante Alighieri

La vida nova

Traducció de Manuel de Montoliu

EDITORIAL BARCINO

La vida nova

EDITORIAL BARCINO

BARCELONA, 2021

Biblioteca Històrica de la Traducció Catalana

Volum 6

Consell d'edició de la col·lecció:

Denise Boyer (La Sorbonne - Université de Paris IV), Helena Buffery (University College Cork), Roger Friedlein (Ruhr-Universität Bochum), Enric Gallén, coordinador (Universitat Pompeu Fabra), Jaume Pòrtulas (Universitat de Barcelona), Patrizio Rigobon (Università Ca' Foscari Venezia), Joan Santanach, coordinador (Universitat de Barcelona), i Joan Ramon Veny-Mesquida, coordinador (Universitat de Lleida).

La Biblioteca Històrica de la Traducció Catalana és una iniciativa de

Càtedra Màrius Torres
d'Estudis sobre Patrimoni Literari Català

FUNDACIÓ////**CARULLA**

Amb la col·laboració de

DANTE ALIGHIERI

LA VIDA NOVA

Traducció de Manuel de Montoliu

Estudi introductori
Francesco Ardolino

Editorial Barcino
2021

Aquest volum ha estat elaborat en el marc del projecte FFI2014-54915-P, finançat pel Ministerio de Economía y Competitividad, i també en el dels Grups de Recerca d'Estudis de Traducció, Recepció i Literatura Catalana (2017 SGR 224) i Identitats en la Literatura Catalana (2017 SGR 599), consolidats, de l'AGAUR de la Generalitat de Catalunya.

Aquest volum es publica en ocasió de la celebració del 7è centenari de la mort de Dante (1321-2021).

Il presente volume viene pubblicato in occasione della celebrazione del 7° centenario della morte di Dante (1321-2021).

Primera edició: març de 2021

© de l'estudi introductori, Francesco Ardolino

© de la traducció, hereus de Manuel de Montoliu

Reservats tots els drets d'aquesta edició:

Editorial Barcino, S.A.

Via Augusta, 252-260, 5è

08017 Barcelona

www.editorialbarcino.cat

DL B 1392-2021

ISBN: 978-84-7226-862-3

Edició núm.: 870

Disseny de la coberta: Claudi Usandizaga

Disseny de l'interior i maquetació: El Calaix

Fotocomposició i impressió: Fotoletra, S. A.

TAULA

FIGURACIONS BEATÍFIQUES EN EL MODERNISME, de Francesco Ardolino	9
1. Manuel de Montoliu, debutant	11
2. Una Beatriu per a Joan Maragall	13
3. <i>Constructing Beatrice</i>	16
4. Necessitat i voluptuositat de les traduccions	20
5. Una Beatriu per a Manuel de Montoliu	23
6. El text i les seves variants	27
Bibliografia	35
Dante, <i>La vida nova</i> . Facsímil	41

1. MANUEL DE MONTOLIU, DEBUTANT¹

En una anònima indicació bibliogràfica inserida a l'última plana de *Catalunya* s'anuncia que:

Nostres llegidors ja coneixen fragments de l'hermosa traducció qu'en Manel de Montoliu ha fet de *La Vida Nova*. Catalunya n'insertà escullidas primicias. La coralíssima felicitació qu'alashoras duguérem al amich Manel de Montoliu, la refermém avuy ab més entussiasme; ha sortit triomfant de sa dificultosa tasca y las lletres catalanas n'hi han de estar forsa agrauidas. D'altra banda, ningú com en Manel de Montoliu era tan adequat per semblant empresa, qu'esperém que será la porta d'una traducció de la *Divina Comèdia* (Llibres 1903: 192).

Érem a final d'agost i la publicació de *La Vida Nova* en català anava superant les expectatives; fet i fet, es tractava de la primera versió íntegra que respectava formalment, si bé amb comptades excepcions, el *prosimetrum* original de l'italià en una llengua ibèrica: hauria estat gairebé impossible no fer-ne una comparació ditiràmica amb la traducció de la *Divina Comèdia* d'Andreu Febrer. Un mes i mig abans, a la mateixa revista, però en aquest cas directament en obertura, Carner dedicava paraules de lloança a Montoliu pel seu segon volum de poesia, *Llibre d'amor*, «ab lemas del Dant y el Petrarca!» (1903: I); transcrivía un parell de composicions del llibre i tancava, sorneguerament, amb una propaganda subliminal: «Qui aixís parla, es digne de traduir al Dant. Y aqueix es l'elogi mes gran que s'pot

¹ Aquest treball s'emmarca dins el projecte de recerca «La literatura de segundo grado: las relaciones hipertextuales en la literatura catalana desde el "Modernismo" hasta 1939» (FFI2017-86542-P).

fer d'en Montoliu» (1903: II). El 1903 esdevé, així, l'any de la projecció del jove escriptor dins la societat cultural, tot i que, a la segona meitat del segle, les celebracions oficials i les memòries personals se centrarien en la figura de l'erudit i relegarien a l'oblit l'ofici de poeta. I així marcarien, com a primera data significativa, el 1908, quan Montoliu, amb Antoni Grieria i Pere Barnils, obté una beca per estudiar Filologia Romànica a Halle an der Saale. Ara bé, el que al mateix autor li resulta impossible oblidar són les vetllades que, amb Francesc Galí i Joan Llongueras, feien al taller d'Alexandre de Riquer llegint cants de la *Divina Comèdia*:

Aquellas reuniones fueron el primer aglutinante del culto que, entre nuestras minorías selectas, cuajó rápidamente, al gran poeta y sublime poema. Al cabo de un año salía publicada la traducción catalana, en prosa y verso, de la *Vita nuova*, elaborada por mi al conjuro del ábside de la catedral sumergida en el hechizo del plenilunio. Fué mi primer libro (Montoliu 1958: 207).

En fi, el que en ple franquisme Montoliu anomena «el triumvirado» eren, molt temps enrere, les «tres àguiles daurades / de lliure vol», en l'automitificació de grup que n'havia fet a l'«Himne» publicat a *Primeres poesies* (1902). I, del carrer de les Trompetes, on s'havien establert, els tres amics solien fer cap al carrer de la Freneria, on treballava Riquer, el qual «nos habló de Ruskin, de Dante Gabriel Rossetti, de Burne-Jones y de los demás prerafaelistas» (Llongueras 1944: 157). Mentrestant, Montoliu traduïa la *Vita Nuova* i «nos la leía a fragmentos» (1944: 161). Potser la imatge és banal, però és evident que aquestes recitacions devien tenir també un valor performatiu respecte al resultat de la versió catalana, és a dir, que esdevenien una part del procés de correcció i d'esmena del text. Fos com fos, a la introducció del llibre, Montoliu subratlla dues qüestions candents. Una és la reivindicació del filtre de purificació lingüística pel qual ha fet passar la seva proposta. Per fer-ne un encomi desmesurat, serà suficient observar que «al través d'aquesta traducció un hom sent rajar-hi fresca i pura la deü dantesca, singularment en els sonets, cançons i ballades, on ja no sembla possible mellor adaptació»; això sí, per combatre la

suspiciàcia del calc, serà bo afegir-hi que «el lector pensa que per alguna o altra cosa l toscà i el català són les llengues romàniques que menys han variat en el transcurs de la llur existència literària» (Butlletí bibliogràfic 1903: 236). La segona qüestió té a veure amb la interpretació de l'obra; més específicament, amb la simbologia aplicada a la «gloriosa dona» del pensament de Dant. Tanmateix, aquí caldrà obrir el camp visual, perquè l'exegesi de la *Vita Nuova entre siècles* se solapa amb les tendències artístiques i ideològiques del període. Per això, val la pena fer una marrada abans d'analitzar les posicions que assumeix Manuel de Montoliu, i les seves mutacions al llarg del temps.

2. UNA BEATRIU PER A JOAN MARAGALL

Què pretenia assenyalar Joan Maragall en invocar el nom de Beatriu, el primer de gener de 1906, a les planes del *Diario de Barcelona*? Un principi de regeneració cultural, o ideològica, o política, o tot junt? L'article, escrit en castellà, reproduïx l'incipit de *La Vida Nova* i obre un joc de paraules amb el refranyer que no sembla exempt d'una doble lectura:

Cuando digamos «año nuevo, vida nueva» no hemos de pensar solo, ni siquiera pensar con preferencia, en aquellas de nuestras habituales condiciones de vida que nos proponamos mudar, sino también y muy principalmente en aquella nueva vida que nos puede venir, en aquella Beatriz que nos puede aparecer dentro del año que empieza. ¿Y querríamos que encontrase nuestro corazón dormido, nuestros ojos turbios, nuestra naturaleza viciada? ¡Oh!, no poder entonces sentir la belleza de Beatriz, no poder mirarla claramente, no poder amarla! No seríamos hombres entonces, no mereceríamos este nombre, y la tierra podría muy bien pasarse de nosotros (Maragall 1906a: 8).

Rectifiquem: l'ambigüïtat del text és total, però, com que no tenim a l'abast més informació positiva per desxifrar-ne les intencions, tampoc no podem bastir-hi cap hipòtesi fonamentada. Que Beatriu representi la figura al·legòrica d'una Catalunya independent és possible, tot i que no

gaire probable: Maragall ja havia deixat darrere seu una estela de declaracions que contradeien el seu passat separatista. O, com a mínim, aquella proclamació d'autodeterminació cultural que, una desena d'anys enrere, havia formulat en un escrit que, tanmateix, no va treure mai del calaix: «el dia que la nostra independència intel·lectual siga completa, lo demás sería lo de menos, i Catalunya formará part d'Europa» (Maragall 1897: 6). Són espurnes independentistes que de tant en tant tornem a trobar dins la seva producció periodística. Per exemple, pocs mesos després del text beatríctic, com qui no vol la cosa, afirmarà que «ha llegado la hora que Catalunya ponga en el aire peninsular este ideal que llame á sí todas las libertades ibéricas agrupadas según sus modalidades en que naturalmente se hayan manifestado o vayan manifestándose» (Maragall 1906b: 369). Si més no, sembla contribuir voluntàriament a embolicar encara més la troca.

En una interpretació que fou innovadora, però que ara hauria de passar pel filtre d'una nova actualització, hom va notar que «Maragall veurà en l'iberisme realment l'ideal catalanista per excel·lència, i el mantindrà ben viu en la seva obra fins al moment de la seva mort» (Martínez-Gil 1997: 211-212). D'altra banda, si «no formulà el seu iberisme tot d'una» i si «en la seva obra podem rastrejar plantejaments, idees o fins i tot intuïcions que el formulen parcialment» (1997: 212), és també perquè les tesselles del mosaic que Martínez-Gil pretén reconstruir no arriben a encastar-s'hi del tot. El discurs de Maragall no és linealment progressiu: l'autor recupera constantment velles observacions per posar-les al dia, la redacció d'alguns textos no sempre coincideix amb la data de publicació i, a més a més, l'empenta cap a un individualisme que adquireix progressivament més força —i que es fa del tot explícit durant els seus darrers dos anys de vida— el porta a reflexions que sovint estan a punt de passar de l'àmbit de l'inductivisme metodològic a l'activisme polític —o, més ben dit, a la negació d'una participació en la *res publica* i les seves circumstàncies. Només cal mirar el díptic format pels articles, publicats a distància d'una setmana al *Diario de Barcelona*, «La vuelta al caos» (Maragall 1911b) i «Preparad los caminos» (Maragall 1911c), i passejar-se per les declara-

cions epistolars del període, entre les quals ressalta la carta al Dr. Josep Dachs del 18 d'octubre del mateix any: «Jo que m'he anat tornant molt escèptich envers les empreses de reforma social [...] estich del tot convençut de que en el nostre poble —y en tots— cal començar per la reforma individual» (Maragall 1911e: 1-2). És una actitud que Maragall havia manifestat ja l'any 1905, quan va expressar a Prat de la Riba el *gran riftuto* d'entrar en la vida parlamentària, però que assumeix unes formes més concretes en la carta a Ramon Rucabado del 16 de novembre de 1910 on confessa, amb una sinceritat encomiable, que «desde fà algun temps me trobo en un estat d'espíritual desinterès envers tot allò de que s'en sol dir la cosa pública. Me sembla que tots els anomenats problemes socials no son més que fantasmes que s'esvahirien ab sols que cadascú se esforcés en aixecar la propia individualitat en el sentit de la propia naturalesa» (Maragall 1910: 1).

Doncs bé, tornem a aquella dona símbol que, després d'haver estat exaltada amb un conat de nietzscheanisme, recau, mitjançant una orgia anafòrica —«¡Beatriz la que ha de darme la vida nueva! ¡Beatriz, la que puede hacerme más que hombre! Beatriz amor, Beatriz ideal, Beatriz pureza» (Maragall 1906a)—, en un anticlímax que sembla condemnar-la a una mera qüestió de llenguatge. En el millor dels casos, podem titllar aquestes exclamacions de profètiques respecte a les elucubracions futures d'un Ivon l'Escop (Fontanals 2019: 119-126), a les quals Maragall s'acomodarà plàcidament, en un primer moment. Sigui com sigui, el cicle simbòlic es tanca amb una altra «Beatriz» *dimidiata* —desferra d'un androgin platònic després del tall— i representació de la inspiració que cada poeta anhela: «pobre mujer, que nunca sabes bien lo que eres, hasta saber cómo eres amada» (Maragall 1911d: 9888). Evidentment, la metàfora s'ha fet massa llarga, i el poeta la clou amb un apòstrofe més aviat terrenal, per no dir boccaccià: «Pero sabedlo para consuelo en vuestra soledad, mujeres que estais solas; para luz en vuestras tinieblas, mujeres que estais á obscuras; sabed que en cada una de vosotras puede estar aquella Beatriz que abre las puertas del Paraíso» (1911d: 9888).

DANT ALLIGHIERI

La Vida Nova

TRADUCCIÓ I PREFACI DE
MANUEL DE MONTOLIU

BARCELONA
BIBLIOTECA POPULAR DE «L'AVENÇ»

1903

TIP. «L'AVENÇ» : RONDA DE L'UNIVERSITAT, 20

PREFACI

Es celebre i universalment conegut el retrat del Dant fet per Giotto, on sel veu «pintat com sobre l buid, amb un senzill lloer coronant sa testa; es a dir, l'immortalitat de la pena i del dolor i la victòria sobre ells, immortal també; una figura essencialment tragica: la figura d'un home en estat de perpetual protesta, en batalla sèns treva i per tota la vida contra l món; afecció tota convertida en indignació; indignació implacable, lenta, igual, silenciosa com la d'un déu». Aquest retrat del Giotto, que ha inspirat aquestes incisives i ardents impressions al celebre Carlyle, no es pas el que ns donarà a conèixer al Dant de LA VIDA NOVA. Aquell es el cap llegendari del Dant, aquella es la mirada de l'explorador de les regions del *Més enllà*, es aquesta testa divina, tresor de l'humanitat, en quina forma immortal ha pres cos la creació més hardida que mai hagi sortit de cervell humà.

El Dant de LA VIDA NOVA es un jove... què dic!... es un infant, fonament enamorat desde ls

nou anys, extranyament seriós i pensador per la seva tendra edat, fugint del bullici i contant am veu infantil i accent enternidor tota una divina historia : l'història de Beatriu, d'un àngel baixat a la terra i d'un cor enlluernat i extàtic davant de la ràpida visió, niu d'amargor i de llàgrimes tantost la veu retornar a sa alta patria «fugint la terra, indigna de cosa tant gentil», segons frase del Dant.

La llevor de *La Divina Comedia* ja hi es a LA VIDA NOVA. *La Divina Comedia* es la lògica continuació de LA VIDA NOVA. Tota la vida íntima del Dant es el camí espiritual que l porta cap a Beatriu, realitat i símbol ensems; camí començat a la terra desde la primera salutació de Beatriu, que revelà al Dant el lligam misteriós teixit entre amdós pel destí, continuat al través de l'Infern i el Purgatori i acabat en Beatriu retrobada al Paradís, davant de la qual el Dant sent reviure son amor de nou anys amb una revivalla tant sorprenent, que quan arriba a la presència de Beatriu perd de vista l'altura a la qual ha arribat de son poema pera recordar solament son primer amor i pera parlar-ne am l'accent ingenu d'un infant. Així s desenrotlla i s lliga pels dos caps aquesta immensa cadena, aquesta immensa òrbita seguida pel viatger de l'altre món.

Doncs bé: aquesta meravella fusió de lo real am lo ideal, aquesta identificació de l'Art i de la Vida, aquest poder de transformar lo individual en universal i de saber veure lo més sublim, es a dir, «el gran secret», com diu Goethe, al fons de la cosa més insignificant; aquest simbolisme, en fi, natural i no volgut, necessari i no convencional. que resulta de l'obra del geni, han sigut

negats una vegada més en lo que s refereix al Dant.

Totes les ramificacions de la nova escola d'interpretació dantesca arrenquen de les doctrines del comentarista Biscioni, qui, recullint una opinió perduda de Filelfo, pretengué que la Beatriu del Dant no era una dòna real, es a dir, la filla de Folco Portinari, el veí del Dant, com fins llavors s'havia generalment cregut seguint la biografia del Dant escrita per en Bocacci, quasi contemporani d'ell, que dóna noticia detallada dels seus amors am Beatriu.

Les principals conclusions de Biscioni sobre LA VIDA NOVA poden reduir-se a les següents: LA VIDA NOVA es un tractat d'amor merament intel·lectual, sense barreja d'amor profà, es a dir, essent-ne excluida tota especie d'història real. L'objecte de l'amor del Dant es la Saviesa, a la qual ell posà l nom de Beatriu; i moltes altres afirmacions totes per l'estil, es a dir, reduint sempre l valor real de les paraules a les exigències de son candid partit pres de l'alegoria de la saviesa.

Aquesta es una de les interpretacions que han format escola; però una altra interpretació més moderna i més hardida es la del celebre dantofil Rossetti, pare del famós pintor-poeta anglès. En el seu temps tot el fantastic edifici aixecat per Biscioni començava a enrunar-se a una sola observació que li féu Dionisi, a saber, que si l'enamorada del Dant era una alegoria, alegories també tenien d'esser totes les dels poetes contemporanis seus, que parlant d'amor usaven igualment un mistic i platonic llenguatge. Llavors en Rossetti sortí hardidament a apuntalar la falsa construcció den Biscioni en

un llibre titulat *De l'esperit anti-papal que produí la Reforma*. En ell, partint de la base de l'interpretació alegorica i responnent an aquella observació, vol establir l'opinió de que tant *Beatriu* com *Giovanna*, *Selvaggia*, *Laura*, *Fiammetta*, etc., no eren res més que una personificació de la potestat imperial invocada pel Dant, en Cavalcanti, en Cino, el Petrarca, en Bocacci i tots els altres del partit gibelí, com senyora i redemptora d'Italia. «Tenien els gibelins,—diu en Rossetti en son llibre,—un llenguatge convencional, comú a tots llurs més distingits personatges, per medi del qual, fingint parlar d'una cosa, en parlaven d'una altra i així lograven tenir una comunicació mai interrompuda en mig de tots els disturbis i persecucions.» Segons aquest *patois*, el gibelinisme se deia *Vida* i el güelfisme *Mort*; per això l Dant digué *VIDA NOVA*, referint-se al nou curs de sa vida politica.

I, conforme al plan d'aquest enginyós trençaclosques, va interpretant passatges sencers de *LA VIDA NOVA* i de *La Divina Comedia*, on no fa més que substituir les paraules que s'hi llegeixen per les peces del seu complicat mosaic.

La principal circumstancia que an els comentadors ha fet sospitar l'existencia d'una alegoria al fons del personatge de Beatriu es l'haver escrit el Dant immediatament després de *LA VIDA NOVA* un tractat filosofic titulat *El Convit*, ont clara i explicitament personifica la Filosofia en una bellissima dona a la qual endreça sonets i cançons, que per consegüent deuen entendre's simbolicament; i d'açò dedueixen els comentadors l'existencia de l'alegoria en *LA VIDA NOVA*; però jo no sé veure la logica d'aquesta deducció. Si, com veiem, el Dant mateix confessa expli-

citament en *El Convit* que la seva estimada no es cap dòna, sinó la Filosofia, ¿no fóra logic que semblant confessió l'hagués feta en *LA VIDA NOVA* si hagués tingut la mateixa intenció? I, no obstant, no hi trobem ni la més mínima insinuació d'aquesta especie; ademés de que si les dònnes de *LA VIDA NOVA* i d'*El Convit* fossin una mateixa, no sé veure la raó per què l Dant nomena a l'una Beatriu i a l'altra ni tant sols li posà nom, reduint-se no més a declarar que es personificació de la Filosofia.

Però, fóra de tot això, no cal més que l lector imparcial se fixi en la multitud de detalls insignificants de la vida quotidiana que l Dant retreu en el seu llibre pera convence-s de que no s tracta de cap alegoria intencionada. Conta que quan Beatriu li aparegué per primer cop ell tenia nou anys (i ara dieu-me francament si l Dant podia dir que en aquesta edat se li aparegués la Filosofia); conta que la trobava en l'iglesia, pels carrers; que volent ocultar aquest amor als ulls de la gent se fingí enamorat d'altres; conta, en fi, que Beatriu morí, i senyala precisament la fetxa (9 Juny 1290). ¿Es que, segons els nous comentadors, això vol dir la mort de la Filosofia en el segle XIII, epoca precisament de més vida pera l'Escolastica?

Més logic en Rossetti, observant la mateixa manera de pensar i parlar en tots els poetes erotics d'aquell temps, afirma que totes les per ell suposades dònnes dels poetes eren una mateixa personificació del poder imperial invocat pels gibelins. Però dels seus geroglífics, acrostics, logogrifs, trenca-closques, etc., no vui fer-ne menció ni crítica detallada, no perquè no valgui la pena i tampoc perquè no vulgui regonèixer,

per altra part, el valor dels lluminosos comentaris den Rossetti quan oblida l seu sistema artíficiós i reprèn la via de la simplicitat, sinó perquè, ademés de no donar-nos cap prova documentada sobre l'autenticitat d'aquell suposat llenguatge figurat dels gibelins, la suposició de que l Dant s'entretingués en semblants puerilitats destrueix totalment l'idea de gran poeta que d'ell tenim; sí: un poeta d'aquells que no deixen pendre forma en el seu cervell a cap idea que no hagi sortit abans roja i candent de la fornal vital del cor. Negar aquest origen pregon i misteriós a tota la meravellosa florida de ses obres es negar el poeta. LA VIDA NOVA, interpretada com una dissimulada historia d'intrigues polítiques, séns el més petit interès, manca de noblesa i plena de covardia, està separada per un pregon abim de la mateixa obra llegida com l'historya divina d'uns amors puríssims infantils, de joies inefables i de llagrimas amargues, de misterioses aspiracions i mortals defalliments, tot contat amb un llenguatge de sospirs, escrit encara baix la fonda impressió dels intims aconeximents, es a dir, presa aquesta obra com el fons real d'aquell cor jove, d'aquell gran cor que com crater encès el veiem en LA VIDA NOVA enviant les primeres vagues però potentes flamarades d'un amor sobre-humà an aquell front potent que l'havia de transfigurar més tard en la gran visió de *La Divina Comedia*.

I, per ultim, jo diré an aquests novells comentadors rossettians: Interpreteu la primera obra del gran mestre de la manera que us plagui; dongueu-li la significació més ultra-terrena i més extraordinaria: am tots els vostres artificis no lograreu aixecar al Dant un dit més de la

gran altura on se troba si interpretem sa primera obra en el sentit absolutament literal. Doncs, què! ¿Penseu que qualsevol pot, d'un amor *real* de l'infantesa, concebir-ne una *Divina Comedia*? Diuen que es una cosa mesquina aquest amor d'infant pera un home tant gran. Concedim-ho, que es molt concedir. ¿No són les coses més grans les que neixen de la més humil? Gota a gota s'forma'l riu, i els fets més vulgars són la primera materia de les grans concepcions del geni. Deixin, doncs, la llur tasca, que no més fa que enxiquir i convertir en mesquins xaraders les grans figures que exalten l'humanitat, i que escoltin llur fulminant condemna de boca del gran Carlyle, que, pressentint l'arribada d'aquests comentadors que necessiten microscopis o telescopis pera veure les realitats que tenim a la plena llum del sol, exclama: «Algun critic futur que haurà totalment deixat de pensar com el Dant podrà creure tot això una mera alegoria (parla de *La Divina Comedia*), pot-ser una ociosa alegoria. Tot el Cristianisme, tal com el Dant i l'Edat Mitjana'l concebien, hi es simbolisat. Simbolisat; i, no obstant, am quina sincera veritat d'intenció!, quant inconscient de tota simbolisació! El critic futur, qualsevol que pugui esser son nou pensament, que opini que l'obra del Dant ha estat tota concertada com una alegoria, cometrà un trist disbarat».

Beatriu, doncs, es realitat i simbol ensems; però simbol natural, no convencional, com són símbols tots els sers, i de més fonda significació quant més amunt estiguin en la gerarquia de la Natura.

Qui hagués pogut tenir el magic domini que de nostra llengua posseïa Verdaguer pera

fer una traducció ideal de l'obra del Dant! Però, ja que això no es possible, Déu faci que les meves mans hagin estat prou encertades en la delicada transformació d'aquesta hermosa obra; i que l llegidor la trobi escaient amb el catalanesc ropatge, havent perdut lo menys possible de la gracia i majestat am les que la coneixem rumbejant la seva expressiva, elegant i harmoniosa llengua italiana.

La circumstancia que m'ha facilitat molt la traducció fidel i quasi literal que he procurat fer ha estat la portentosa semblança que amb el nostre català classic té l'antiga llengua italiana. Aquesta i no més que aquesta ha estat la causa que m'ha mogut a traduir en vers totes les cançons de l'obra, excepte dugues, i a més conservar la forma de sonet en la traducció de tots els que s'hi troben. No més me caldrà dir, pera fer veure d'un cop aquesta semblança, que he trobat sonets en els quals no he tingut de variar més que un parell de rimes, es a dir, que totes les altres dotze paraules rimades, també resulten en català rimades segons el mateix ordre i disposició de les rimes de l'original. ¿Qui m negarà que aquesta feliç circumstancia ajuda an el traductor a fer una traducció ideal i perfecta en lo possible?

I lo mateix diré dels versos, i això prova una semblança no etimologica, sinó sintactica: rara es la vegada que en un sonet o en una cançó hagi tingut de truncar el contingut d'un vers prolongant la seva expressió en el camp del vers següent. I, referent a la prosa, me bastarà dir que he preferit caure algun cop en alguns italianismes que he trobat justificats en algunes traduccions catalanes mig-evals d'obres italianes,

que no fer una traducció lliure i capritxosa quan no n'hi havia cap necessitat; i, per ultim, que he posat en ma traducció una incançable sol·licitud en fer català culte i elegant, a tal extrem que m'exposo a que m'qualifiquin d'arcaic i amanerat. Però jo crec que aquests que això m'podran criticar no hauran assaborit els refinaments d'expressió, ni admirat el noble caient de la parla catalana en llavis d'un Ausies March o un Ramon Llull; i per això m'limitaré a signar-los am gest mut aquestes pures fonts, que ragen sempre immaculades, esperant que vingui a purificar-se de totes les grolleries i expressions groixudes la llengua que s'vol fer passar per hereva del *bell catalanesc*.